

68. Bulgarca ve Türkçede Paronimler

Sadık HACI¹

APA: Hacı, S. (2023). Bulgarca ve Türkçede Paronimler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 1147-1166. DOI: 10.29000/rumelide.1379320.

Öz

Paronimler birbirine ses bakımından yakın ancak farklı anlamları olan kelimelerdir. Paronimler bir dilin zenginliğini ve karmaşıklığını gösteren dil bilimsel öğelerdir. Genellikle paronimler dil içi araştırmalarda incelenmektedirler. Yabancı dil öğrenmede ve çeviride kaynak ve hedef dili iyi bilinmelidir. Dolayısıyla karşılaştırılmalı dilbilim çalışmaları da bu açıdan çok önemlidir. Karşılaştırmalı dilbilimde paronimler incelenmeli ve yalancı eş değerklik oluşturabilecek bu sözcüklere dikkat edilmelidir. Paronimler için Türkçede farklı adlandırmalar mevcuttur. Bazı uzmanlar paronimleri “okşar, yalancı eş değerkler, çevirmenin yalancı arkadaşları veya eş köklü sözcükler” terimleriyle adlandırmaktadırlar. Paronimler sesteş ve eş anlamlı sözcüklerle karıştırılmamalıdır. Bazı benzer yönleri olsa da ayrı bir sözcük grubu olarak incelenmektedir. Paronimler yapı bakımından eş köklü sözcüklerden oluşabildikleri gibi farklı kökenli sözcükler de paronim çiftleri oluştururlar. Slav dillerinde paronimlere büyük önem verilmekte ve paronim çiftlerini gösteren sözlükler hazırlanmıştır. Türkçede şimdiye kadar böyle bir sözlük hazırlanmamıştır. Slav dillerinde paronimleri çeşitli özelliklerine göre gruplandırılmış sınıflandırma çalışmaları mevcuttur. Osmanlı İmparatorluğu’nun Bulgaristan topraklarını ele geçirdiği 14. yüzyılın son yıllarından günümüze kadar Bulgarcaya birçok Türkçe kelime girmiştir. Bulgarcada varyantlarıyla birlikte yaklaşık on beş bin Türkçe kökenli sözcük mevcuttur. Bu sözcükler zamanla anlam daralmasına, genişlemesine veya farklı alanda kullanılmaya başlanmasıyla günümüz Türkçedeki eş köklü olduğu sözcükler arasında paronimlik oluşmuştur. Dolayısıyla iki dil arasındaki benzer gözükken sözcükler aslında anlam olarak birbirlerinden uzaklaşmış olabilirler. Bulgarcadan Türkçeye veya Türkçeden Bulgarcaya çeviri yapan kişiler bu yalancı eş değerklere daha fazla dikkat etmelidir. Bu konuda katkı sağlamak için çalışmanın sonunda kısa Bulgarca-Türkçe Paronimler Sözlüğü’ne yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Bulgarca, Türkçe, Paronim, Eş köklü Sözcükler, Yalancı Eşdeğerkler

Paronyms in Bulgarian and Turkish

Abstract

Paronyms are words that are close in pronunciation but have different meanings. Paronyms are grammatical elements that show the richness and complexity of a language. They are usually studied in intra-linguistic research. In foreign language learning and translation, the source and target languages should be well known. Therefore, comparative linguistics studies are very important in this aspect. In comparative linguistics, paronyms should be analyzed and attention should be given to these words that may create false equivalence. There are different words for paronyms in Turkish. Some experts refer to paronyms as “homologous, false equivalents, false friends of the translator and

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Bulgar Dili ve Edebiyatı ABD (Ankara, Türkiye), shaci@ankara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2872-8151 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 05.09.2023-kabul tarihi: 23.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1379320]

cognates”. Paronyms should not be confused with homonyms and synonyms. Although they have some similarities, they are analyzed as a separate lexical group. Paronyms can be composed of words with the same root in terms of structure, but words of different origins can also form pairs of paronyms. In Slavic languages, paronyms are given great importance and dictionaries showing paronym pairs have been created. But, so far, no such dictionary has been made for Turkish language. In Slavic languages, paronyms are classified and grouped according to their various features. Since the end of 14th century, when the Ottoman Empire conquered the territory of Bulgaria, many Turkish words have entered in the Bulgarian language. Today, there are approximately fifteen thousand words of Turkish origin with variants in Bulgarian. As these words have narrowed or expanded in meaning over time or have been used in different fields, paronymy has been formed between the words with the same root in today’s Turkish. Therefore, words that appear similar between the two languages may actually have diverged in meaning. People who translate from Bulgarian to Turkish or from Turkish to Bulgarian should pay more attention to their false friends. In order to contribute to this issue, short Dictionary of Bulgarian-Turkish Paronyms has been prepared at the end of this study.

Keywords: Bulgarian, Turkish, Paronym, Cognates, False Equivalents

Giriş

Dil, insan iletişiminin ve kültürünün en temel unsurlarındandır. Düşüncelerimizi, duygularımızı ve fikirlerimizi dil aracılığıyla ifade edebiliriz ve dil, sosyal etkileşimlerimizi ve kimliklerimizi şekillendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, dil çalışmaları dil içi analizleriyle sınırlı değildir. Dillerin sistematik olarak karşılaştırılmasını içeren karşılaştırmalı çalışmalar, dillerin evrimini anlamak, dil ailelerini tanımlamak, dil öğrenimini ve öğretimi geliştirmek ve kültür anlayışımızı zenginleştirmek için gereklidir. Karşılaştırmalı dilbilim çalışmaları, dillerin tarihsel gelişimini ve zaman içinde nasıl değiştiklerini izlememizi sağlamaktadır. Dilbilimciler farklı dillerin dil bilgisini, kelime dağarcığını ve sözdizimini karşılaştırarak, ortak kökenlere veya paylaşılan etkilere işaret eden benzerlikleri ve farklılıkları belirlemektedir. Bu farkları ortaya koymak incelenen dilleri öğrenen, kullanan ve ikisi arasında çeviri yapan kişiler açısından oldukça önemlidir. Çalışmamızda bu açıdan Bulgarca ve Türkçe dilbiliminde kökenleri aynı fakat anlam açısından farklılıklar içeren eş köklü sözcükler incelenecektir.

Eş köklü sözcükler, kökleri aynı olan ancak eklerinde değişiklikler yapılarak farklı anlamlar kazandıran sözcüklerdir. Dilbilimciler, Türkçede bu sözcükleri birkaç farklı terimle adlandırmaktadır. Günay Karaağaç “Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü”nde eş köklü sözcükler için “Bir dildeki iki farklı sözün aynı köke ait olması, onları eş köklü sözcükler yapar.” tanımını yapmıştır. Aynı zamanda İngilizce karşılığı olarak “*etymological doublet, etymon, paronym, roots, root allomorphs*” terimlerini de parantez içinde vermiştir (Karaağaç, 2013: 275). Bu sözcükleri en iyi tanımlayan İngilizce terimi “*paronym*” Bulgarca “*пароним*” olarak birebir dile kazandırılmıştır. “*Paronym*” kelimenin kökeni Yunancada “para” – yaklaşık, yakın, etrafında ve “onoma” – isim sözcüklerinden oluşmaktadır. Berke Vardar’ın “Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü”nde bu sözcükleri “*okşar*” terimi ile adlandırmıştır (Vardar, 1998: 150). Paşa Yavuzarslan ise “*paronim/ler*” olarak adlandırmaktadır (Yavuzarslan, 2010: 234). Aleksandr Kalyuta “Dilbilimi Terimleri Sözlüğü”nde Karaağaç gibi “*пароним*” teriminin Türkçe karşılığını “*eş köklü sözcük*” şeklinde vermiştir (Kalyuta, 2004: 78). V. Doğan Günay ise “Sözcükbilime Giriş” adlı eserinde paronim sözcükleri “*yakın adlılık*”, “*yakınadlılık*” ve “*yaklaşık eş seslilik*” olarak tanımlamıştır. Görüldüğü gibi farklı dilbilimciler paronimler hakkındaki isimlendirmelerde ortak bir terimi kullanmamışlardır.

Asker Resulov paronimleri “yalancı eş değerler (false friends)” terimiyle 1995 yılında Türk Dili dergisinin 524. sayısında “Akraba Diller ve “Yalancı Eş Değerler” Sorunu” başlıklı yazısıyla incelemiştir. Daha sonraki yıllarda Türkiye’de Türk lehçeleri arasında yalancı eşdeğerler konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Yalancı eş değer sözcüklerin doğru kullanımı, yazma ve iletişim becerilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, sözcük anlamlarını anlamak ve her sözcüğün uygun kullanımını öğrenmek, iletişimde daha doğru ve anlaşılır bir dil kullanmanıza yardımcı olmaktadır.

Yalancı eşdeğerlilik² konusu içinde sesteş, eş sesli, eş yazımlı ve paronimler yer almaktadır. Bu konuyu yalnızca akraba veya yakın diller arasında değil aynı dil ailesi içerisinde yer almayan diller arasında da incelenmelidir. Bulgarca-Türkçe arasındaki paronimler günümüze detaylı bir şekilde incelenmemiştir. Dillerarası paronimleri bilmek ve bu konuda sözlükler hazırlamak tercüme yapan ve belli diller arasında simultane çeviri yapanlar açısından önemlidir. Paronimler yalancı eş değerlilik oluşturduklarından dikkatlice incelenmelidir. Bu çalışmada dillerarası paronimleri incelemeye önce Bulgarca ve Türkçede bu sözcüklerin tanımları ve ayırıcı özellikleri incelenmiştir.

1. Bulgarcada paronimler

Telaffuz ve yazılışı yakın fakat anlamları farklı olan kelimeler Bulgarcada paronim (“*пароним*”) olarak adlandırılmaktadır. Paronimler tesadüfi veya bilinçli bir şekilde sözcüklerin birbirlerinin yerine kullanılması sonucuyla oluşmaktadır. Aristoteles tarafından bu terim literatüre kazandırılmıştır.³ Mantık ile ilgili derlenen 15 bölümden oluşan Kategoriler (Categorias) metni içinde sesteş, eş anlamlı ve paronim sözcükleri incelemiş ve ne olduklarını açıklamıştır. Aristoteles eş köklü olup sonları farklı olan sözcükleri paronim olarak adlandırmıştır.

Bulgarca dilbilim kitaplarında paronimlere özenli bir şekilde yer verilmektedir. Ayrıca paronimler bilinçli kullanıldıklarında dile zenginlik katabilmektedir. Rusin Rusinov ve Stefka Vasileva Radoslavova 1984 yılında paronimlerin önemine dikkat çekerek “*Пароними в българския език*” (Bulgar Dilinde Paronimler) isimli sözlüğü yayınlamışlardır.⁴ Daha sonra 1988 yılında Stefka Vasileva çok daha geniş bir şekilde “Bulgar Dilinde Yakın Sesli Sözcükler (Paronimler) Sözlüğü’nü” (Bul. *Речник на близкозвучащите думи (паронимите) в българския език*) hazırlamıştır. Bulgarcada olduğu gibi diğer Slav diller için de benzer sözlükler hazırlanmıştır.⁵ Türk dili için ne yazık ki günümüze kadar bu türden bir sözlük çalışması yapılmamıştır.

Bulgarca dilbilimde paronimlerle ilgili araştırmaların temelini 1954 yılında Lyubomir Andreyçin’in “Çağdaş Bulgar Dili - Öğretmen Enstitülerin 1. Sınıf Ders Kitabı” çalışmasında atmaktadır. Andreyçin paronimleri “biçim olarak yakın fakat anlam olarak biraz daha fazla veya daha az farklı sözcükler” olarak

² “Yalancı eş değerlilik konusundaki ilk eser M. Koessler ve J. Derocquigny tarafından yazılan “Les Faux Amis ou les trahisons du vocabulaire anglais conseils aux traducteurs” adlı sözlüktür ve Türkçeye “İngilizce-Fransızca Çevirmenin Aldatıcı Dostları” şeklinde çevrilmiştir” (Yazıcı Ersoy, 2012, s.36).

³ Daha fazla bilgi için bkz.: Ludger, J. (2007). Aristotle’s Categories, Topoi. 26, s. 153-158. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11245-006-9009-1> (erişim tarihi: 10.05.2023).

⁴ Rusinov, R., & Vasileva-Radoslavova, S. (1984). Paronimi v bulgarskiya ezik. Darzhavno izdatelstvo “Narodna prosveta”. Sofiya.

⁵ Örneğin; Makedonca için Emil Niami 2020 yılında “Makedon Dilinde Paronimler Sözlüğü’nü (Mak. *Речник на паронимите во македонскиот јазик*) hazırlamıştır. Rusçada dilbilim araştırmaları diğer Slav dillere nazaran daha fazla olduğundan paronimler için birden fazla sözlük hazırlanmıştır. Örneğin Nikolay Pavloviç Kolesnikov 1971 yılında eş köklü ve eş köklü olmayan 3000 sözcük içeren paronimler sözlüğünü yayınlamıştır. Aynı zamanda Olga Vishnyakova ve başka dilbilimciler bu konuda sözlükler hazırlamıştır. Rusçadaki paronimler hakkında daha fazla bilgi için bkz.: Polat, S. (2022). Rusçada benzer sözcükler: Paronimler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 1605-1621. DOI: 10.29000/rumelide.1222383

tanımlamaktadır (Andreychin⁶ et al., 1954, s. 65). Dilbilimciler tarafından paronimlerle ilgili yapılan farklı tanımlar da bulunmaktadır. Tanımlardan bazıları şöyledir: “yapısal (ve dolayısıyla sesletim olarak) benzerliği olan sözcükler” (Belchikov, 1969, s. 1); “ses bakımından benzer fakat anlam bakımından farklı veya kısmen aynı olan eş köklü sözcükler” (Rozenal, 1972, s. 274); “anlam bakımından benzer, vurgusu aynı hece üzerinde olan, aynı sözcük türüne sahip, aynı cinsine sahip, kavramları ifade eden, aralarındaki farklar sözcük anlamlarının özel ek anlamların içinde olan sözcükler” (Vishnyakova, 1974, s. 8-9); “fonetik olarak neredeyse sesteş olan sözcükler” (Robert, 1962, s. 1237). Aktarılan tanımlardan da anlaşıldığı üzere dilbilimciler paronimlere farklı bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Yapılacak olan tanım dilde önemli bir yere sahip olan bu sözcüklerin derlenmesinde incelenmesine ve tespit edilen paronim sözcükleri sözlük haline getirilmesi açısından önemlidir. Dolayısıyla tek bir tanımda birleşmek ve bu sözcük grubuna daha geniş açıdan bakmakta fayda vardır.

Bulgarcadaki paronimler iki görüş altında incelenmektedir. İlk görüşe göre paronim sözcükler eş köklüdür ve aynı kökten ön veya son eklerle oluşturulan yeni biçimler aralarında paronimlik oluşturmaktadırlar. Bu paronimler çoğunlukta Bulgarca sözcükler arasında olsa da dile giren yabancı sözcükler de paronim çiftleri oluşturmaktadırlar (Boyadzhiev, 2011, s. 121).

Örneğin; *адресат* (alıcı) – *адресант* (gönderici), *възбуда* (tahrik) – *пробуда* (uyanış), *пазач* (bekçi) – *пазител* (koruyucu), *оказвам* (ortaya çıkmak, göstermek) – *указвам* (işaret etmek, göstermek). Örneklerden de anlaşıldığı gibi bu sözcükler ortak bir köke sahip oldukları için anlamlar birbirine çok yakın olabilmektedir. “Başlangıçta bu sözcüklere farklı anlamlar yüklenmiş olsa da zamanla anlamca yakınlaşabilmektedir.” (Boyadzhiev, 2011, s. 121).

İkinci görüş ise daha geniş bir perspektiften yaklaşmaktadır. Ona göre paronimler eş köklü sözcükler değildir. Farklı kökenli sözcüklerin tesadüfi olarak yakın telaffuza sahip olduklarında paronim olarak ele alınmaktadır. İlk grupta olduğu gibi bu sözcükler birbirinin yerine yanlışlıkla kullanılmakta ve hatalara sebep olmaktadır.

Örneğin; *агрономия* (tarım bilimi)– *ергономия* (ergonomi), *асма* (asma) – *астма* (astım), *блендирам* (karıştırmak) – *блиндирам* (ask. yerde destek yeri inşa etmek, zırhla korumak), *батерия* (pil) – *бактерия* (bakteri), *гранд* (İspanyada saraydakilere verilen unvan, aristokrat, en iyileri arasında yer alan futbol kulübü) – *грант* (hibe), *камара* (meclis veya meclisin bir bölümü, kamara)– *камера* (kamera), *лавра* (büyük manastır) – *ларва* (larva, kurtçuk), *образование* (eğitim)– *образување* (oluşum, oluşturulan şey), *нотариален* (noterle ilgili)– *натурален* (doğal), *хаос* (kaos, karmaşa) – *хаус* (house müzik).

Bu örneklerde hem Bulgarca kökenli hem de yabancı kökenli paronim çiftleri verilmiştir. Bulgarcaya Yunanca aracılığı ile giren “хаос” (kaos) sözcüğü daha sonra İngilizceden müzik türü olarak yerini alan “хаус” sözcüğü ile paronim çifti oluşturmuştur. Her dilde sınırlı sayıda harf ve seslerin olması paronim sözcüklerin oluşmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Paronimlerin bazı yanlış kullanımları bilindik sözcüklere benzeterek hatalı kullanılmaktadır. Bu tür yanlış kullanımlar için Bulgarcada sıkça karıştırılan “шунка” (domuz jambonu) ve “шумка” (gürültü yapmak, geniş yapraklı ağaçların yaprağı) sözcükleri örnek olarak verilebilir (Boyadzhiev, 2011, s. 122).

⁶ Slav dillerinde yazılmış eserlere yapılan atıfların parantez içinde ve kaynakçadaki transliterasyonu Petko Yotov’un hazırladığı programla yapılarak verilmiştir. (<https://2cyr.com/>).

⁷ Örneklerdeki sözcüklerin Türkçe karşılığı daha kısa olması açısından kısaca verilmiştir. Bazı sözcükler birden fazla farklı anlamlara sahiptir.

2. Paronimlerin sesteş ve eş anlamlı sözcüklerle ilişkisi

Anlambilim açısından paronimler incelendiğinde sesteş ve eş anlamlı sözcükler arasında yer almaktadır. Sesteş sözcükleri incelediğimizde hem aynı yazılır hem aynı şekilde okunurlar, eş sesli olanlar farklı yazılıp aynı okunurlar, eş yazımlı sözcükler ise aynı yazılıp farklı okunmaktadırlar.⁸ Paronimler ise farklı yazılıp yakın bir şekilde telaffuz edilmektedirler. Dolayısıyla paronimler sesteş sözcüklerle karıştırılmaması önemlidir. Sesteş sözcüklerden eklerle yeni kavramlar türetildiklerinde yeni paronimler oluşmaktadır (Boyadzhiev, 2011, s. 123). Dolayısıyla bu sözcükler artık sesteş değil paronim olarak incelenmelidir. Söz konusu yakınlık nedeniyle Bulgar dilbilimci Radost Jelezarova bu tür paronimleri “*нестеѡомоними*”⁹ (yalancı sesteş sözcükler) olarak adlandırmaktadır (Zhelezarova, 2016, s. 21). Paul Robert’in 1962 yılında hazırladığı “Fransızca’nın Alfabetik ve Analojik Sözlüğü”nde paronimleri “fonetik olarak yakın neredeyse sesteş sözcükler” şeklinde açıklamıştır (Robert, 1962, s. 1237)

Eş anlamlı sözcükler biçim olarak farklı fakat anlam itibarıyla aynıdır ve birbirlerinin yerine kullanılabilirler. Oysa paronimler biçim olarak farklı, anlam olarak ise yakınlar ve aynı bağlamda birbirlerinin yerine kullanılmazlar. Eğer yanlışlıkla birbirlerinin yerine kullanılırlarsa anlam değişeceğinden mantıksız bir cümle kurulabilir (Boyadzhiev, 2011, s. 123).

Тоу е политик по призвание. – O kabul gören/onaylanan bir siyasetçidir.

Тоу е политик по призвание. –Onun yeteneği siyasettir. (Boyadzhiev, 2011, s. 123).

Купих ти шумка. – Sana yaprak satın aldım.

Купих ти шумка. – Sana domuz jambonu satın aldım.

Örneklerden de anlaşıldığı üzere paronimleri yanlışlıkla birbirlerinin yerine kullanılması aktarılmak istenen anlamdan uzak bir anlam ile kendimizi yanlış ifade edebiliriz. Ayrıca bu tür sözcükler çeviri sürecinde göz ardı edilmemelidir.

Paronimlerin sesteş sözcüklerle yakınlığı nedeniyle Vügar Sultanzade Türkçe-Azerice dillerarası sesteş ve paronim sözcükler aynı sözlük içinde ele almıştır.¹⁰ Sözlüğün önsözünde sesteş ve paronim sözcüklerin ortaya çıkış sebepleri sıralanmıştır. Sultanzade’ye göre paronimlerin ortaya çıkma sebepleri şöyledir:

“1) Zamanla kelimelerde meydana gelen değişimler sonucu oluşan dillerarası paronimler.

2) Ödünçlemelerden dolayı ortaya çıkan dillerarası paronimler.

3) Birleşik kelimelerden ortaya çıkan dillerarası paronimler.

4) Türetme eklerinden ortaya çıkan dillerarası paronimler şeklinde sınıflandırmıştır.” (Yavuzarslan, 2010, s. 134).

⁸ Daha fazla bilgi için bkz.: Hacı, S. (2013). “Bulgarca-Türkçe Sesteş Sözcükler”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bulgar Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

⁹ Başka dilbilimciler ise “*лъжеомоними*” (yalancı sesteş sözcükler) terimini tercih etmektedir. (Boyadzhiev, 2011, s. 123).

¹⁰ Daha fazla bilgi için bkz.: Sultanzade, V.(2009). Turkish- Azerbaijani Dictionary of Interlingual Homonyms and Paronyms. LINCOS Studies in Asian Linguistics.

Sultanzade ayrıca sözcüklerde “zamanla hem anlamsal hem de biçimsel değişmelerin dillerarası homonim ve paronimlerin ortaya çıkmasına sebep olduğunu belirtir ve bunu da iki kısma ayırmaktadır: 1) Ses değişmeleri sonucu oluşan dillerarası homonim ve paronimler. 2) Anlam değişmeleri sonucu oluşan dillerarası homonimler ve paronimler.” (Yavuzarslan, 2010, s. 134-135). Sesteş ve paronim sözcüklerin ortak özellikler olsa da onları karıştırmamak için ayrı ayrı incelemek ve onlara yönelik sözlüklerin hazırlanması son derece önemlidir.

3. Paronimlerin sınıflandırılması

Bulgarcadaki paronimlerin sınıflandırılması birkaç başlıkta incelemek mümkündür. Bulgar dilbilimcileri paronimleri genellikle anlamsal veya biçimsel özelliklerine göre sınıflandırır. Boyaciev’e göre biçimsel (yapı bakımından) özellikleri temelinde yapılan en kayda değer sınıflandırmadır. Çünkü sözcük türetme süreçlerinde hem anlamda hem de yapıda benzerlikler oluşmaktadır (Boyadzhiev, 2011, s. 125). Boyaciev paronimleri anlambilimsel açıdan tam (*пълни*), tam olmayan/noksan (*непълни*) ve kısmi (*частични*) olarak üç maddede inceler.

- Tam paronimler – anlam açısından daha uzak olan paronimlerdir ve farklı kavramları ifade edenler (*мелодия-мелодика*).
- Tam olmayan/noksan paronimler – anlam olarak yakın paronimlerdir ve bazen birbirlerinin yerine kullanılabilirler (*желан-желателен*).
- Kısmi ya da yaklaşık paronimler – ortak bir kavrama sahip paronimlerdir (*дъждовен-дъжделив-дъждовид*)¹¹.

Paronimler yapısal açıdan, sesletim ve biçim olarak iki başlıkta incelenirler. Sesletim açısından sınıflandırılan paronimler anlam olarak birbirleriyle yakın değildirler. Örneğin; *лектор – ректор* (öğretim elemanı/konuşmacı - rektör), *индиец – индианец* (Hintli - Kızılderili). Biçimsel açıdan gruplandırılan paronimler ise aynı kökene sahiptirler. Bu paronimler eş köklüdür (Örneğin; *реален – реалистичен* (gerçek - gerçekçi)). Kökenlerine göre ise paronimler yine iki grup altında incelenebilirler. Bunlar, aynı kökten türetilenler ve tesadüfen yakın sesletim ile yazılışa sahip eş köklü olmayan sözcüklerdir (Örneğin; *фон – фонд* (arka plan – fon¹²). Dolayısıyla paronim sözcükler sadece eş köklü sözcükler olarak tanımlamak yeterli değildir. Boyaciev’in paronimler için yaptığı diğer bir sınıflandırma önerisi ise biçimsel açıdan aldıkları ön ekler ve son eklerle göre gruplandırılmalarıdır (Boyadzhiev, 2011, s. 126).

- Eş köklü olan sözcükler ve farklı ön ek almış paronimler. Örneğin; *експорт – импорт* (ihracat – ithalat), *довод – повод* (fikir, argüman – vesile, fırsat), *осъждам – обсъждам* (kınamak, mahkum etmek – tartışmak, münazara etmek, görüşmek).
- Eş köklü olan sözcükler ve farklı son ek almış paronimler. Örneğin; *беглец – бегач* (kaçak, firari – koşucu), *изпитание – изпитване* (sınanma, yargılama, imtihan – test, sınav, sınam), *катедрален – катедрен* (katedrale ait – bölüme ait, şubeye ait).

¹¹ Daha fazla bilgi için bkz.: Boyadzhiev, a.g.e., s. 125.

¹² Ekonomi anlamda.

- Çekim almamış bir sözcük ve aynı köke ön veya son ek almış sözcüğün oluşturduğu paronimlik. Örneğin; *среща – посрещане* (buluşma – karşılama), *горд – горделив* (gurur verici – gururlu).

Rusin Rusinov ve Stefka Vasileva-Radoslavova'nın hazırladığı sözlüğün birinci kısmında paronimlerin sınıflandırılmasına ve kullanımına ilişkin bilgiler vermektedirler. Onlara göre paronimleri eş köklü ve benzer sözcükler olarak iki grupta sınıflandırılır ve yaptıkları değerlendirmede tesadüfen paronim olan sözcüklerin daha sık karıştırıldığı tespitine ulaşılmıştır (Rusinov, 1984, s. 20). Başka dilbilimciler ise paronimleri kelime gruplarına göre “isim, sıfat, fiil ve zarf paronimler” olarak incelemektedir.¹³ Bu kadar farklı sınıflandırmalar olsa da temelde en önemli olan şey bu sözcüklerin bilinmesi ve karıştırılmamasıdır.

4. Türkçede paronimler

Türkçede paronimler Slav dillerinde olduğu gibi detaylı bir şekilde sınıflandırılmamış ve dil bilgisi kitaplarında ayrı madde veya başlık altında incelenmemektedir. Daha önce de bahsedildiği gibi bu sözcükler farklı adlandırmalarla dil bilgisi terimleri sözlüklerinde yer almaktadır. Farklı çalışmalarda paronimler “okşar”, “yalancı eşdeğerlikler”, “eş köklü” ve “benzer” şeklinde adlandırılmaktadır. Bazı makalelerde ise Slav dillerinde olduğu gibi “paronim/ler” şeklinde de karşımıza çıkmaktadır.¹⁴ Kâmile İmer, Ahmet Kocaman ve A. Sumru Özsoy ise hazırladıkları Dilbilim sözlüğünde “paronymy” terimini şöyle açıklamaktadır:

“benzerlik (paronymy) - *anlambilim, biçimbilim* 1. — Ses bakımından birbirine benzeyen ancak yazılış ve anlam bakımından ayrı olan sözcüklerin özelliği; örn. İngilizce 'de tail (kuyruk) ve tale (öykü), hair (saç) ve hare (tavşan). 2. — Aynı kökten türemiş sözcüklerin niteliği, eşköklülük.” (İmer, 2011: s. 49)

Söz konusu olan sözlüğün dizin kısmında “paronym” sözcüğün karşılığı “benzer/eşköklü” şeklinde verilmiştir (İmer vd., 2011, s. 335). Bulgarcada olduğu gibi Türkçedeki paronimler de anlam karmaşasına ve anlatım bozukluğuna yol açmaktadırlar. Polat, Türkçedeki paronimler için “*irtica-iltica, nüfuz-nüfus, nahif-naif, bileşik-birleşik, çekimser-çekingen, karmaşa-kargaşa, kapsamak-kaplamak, yayın-yayım, etken-etkin, özgü-özgün, mahsur-mahzur*” örneklerini vermiştir (Polat, 2022, s. 1609). Slav dillerinde olduğu gibi Türkçedeki benzer ve eş köklü sözcükler için benzer sınıflandırmalar yapılabilir. Aynı zamanda paronimler için sözlüklerin hazırlanması Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilere de faydalı olacaktır.

5. Dillerarası paronimler

Karşılaştırılmalı dilbilimde iki farklı dil incelendiğinde dillerarası paronimlerin varlığı da önem taşımaktadır. Bu konuda Boyaciev kısaca bahsetmiş ve dillerarası paronimleri “*хетеронимия*” (heteronymy) şeklinde tanımlamıştır (Boyadzhiev, 2011, s. 124). Bu terim Yunancadaki “hetero” - farklı ve “nym” – ad sözcüklerinden oluşturulmuştur. Bu sözcük Bulgar Bilimler Enstitüsü'nün hazırladığı en kapsamlı Bulgarca sözlükte yer almamaktadır.¹⁵ Fakat Bulgar Bilimler Enstitüsü'nde çalışan Bulgar dilbilimci Tsvetelina Georgieva'nın “*Хетероними и синоними в българското езикознание*” (Bulgar dilbilimde eş anlamlı ve heteronimi) adlı makalesinde bu terimle Bulgar ağızlarında aynı anlamda kullanılan fakat yazılış farklı sözcükleri adlandırmıştır (Georgieva, 2021). Dolayısıyla bu terimin tam

¹³ Daha fazla bilgi için bkz.: Polat, a.g.e., s. 1609-1612.

¹⁴ Daha fazla bilgi için bkz.: Polat, a.g.e. s. 1609-1612. & Yavuzarslan, a.g.e., s. s. 231-242.

¹⁵ Daha fazla bilgi için bkz.: Institut za balgarski ezik. (2023, Haz 15). Rechnik na balgarskiya ezik. <http://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/хетеронимия>.

olarak hangi sözcükleri tanımladığı net olmadığı için yerine “dillerarası paronimler” terimini kullanmak daha doğru olacaktır. Diller arası paronimler genellikle eş köklü sözcüklerden oluşmaktadır.

Bulgarcada yaklaşık 7000 Türkçe sözcük bulunmaktadır. Varyantlarıyla beraber ise yaklaşık 15 000 sözcük saymak mümkündür (Acaroğlu, 2016). Bu sözcüklerin zamanla anlam genişlemesine veya daralmasına uğramıştır. Bazıları ise yeni anlamlar kazanarak Bulgarcada ilk kullandıkları anlamdan oldukça uzaklaşmışlardır. Türkçe sözcükler bugün bile Bulgarcada kullanılmaya devam etmektedir. Özellikle Bulgar yazılı basınında kullanımları dikkat çekicidir. Basının Türkçe sözcüklere özel bir ilgi duyduğu ve onlara yer verdiği görülmektedir. Okuyucunun dikkatini çekmek ve manşetlerin görünürlüğü için Türkçe sözcükler vazgeçilmez araçlardır (Karasu, 2016, s. 19). Bu sözcükler arasında daha önce bahsedilen “Bulgarca-Türkçe Sesteş Sözcükler” adlı yüksek lisans tezinde 800’e yakın sesteş sözcük tespit edilmiştir. Bu sesteş sözcükler haricinde yakın telaffuza sahip fakat farklı anlamlar içeren eş köklü sözcükler Bulgarca-Türkçe paronimlerin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Eş köklü olmayan sözcükler ise tesadüfen yakın olarak telaffuz edilen ve farklı anlamlara sahip paronimlerdir. Bulgarcayı ve Türkçeyi bilen ve öğrenen kişiler için birbirine yakın olan bu sözcükler yanlış kullanımlara sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla çalışmamızda tespit edilen Bulgarca-Türkçe paronim sözcükler alfabetik olarak dizilmiştir. Bazı sözcükler kısmen aynı anlamları içerseler de farklı anlamlara sahip olduklarından paronim olarak sınıflandırılmışlardır.

Bulgarca-Türkçe paronimler sözlüğü

A

абаджия м. Който прави, изработва или продава аби.

абасı 1. *isim* Aba yapan veya satan kimse. 2. sıfat, mecaz Asalak. 3. halk ağzında Bedavacı.

ага м. Почетно название на турчин: господар, заповедник.

аға 1. *isim* Geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. 3. Ağabey 4. Okuryazar olmayan yaşlı kimselerin adlarıyla birlikte kullanılan san.

агалък м. *истор.* 1.Господарско поведение. 2. прен. Охолство.

ағалық 1. *isim* Ağa olma durumu. 2. Cömertlik.

агъл м. Обор за добитък; кошара.

ағл¹ *isim* Evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevrili yer, arkaç.

ағл² 1. *isim* Hale. 2. *sinema, TV* (***) Bazı görüntülerdeki çok ışıklı cisimleri çevreleyen ışıklı teker.

аждер 1. *остар.* Змей, хала. 2. *прен.* Юнак.

ejder 1. *isim* Ejderha. 2. Büyük yılan.

аздисал *прил. диал.* Разлудувал се.

azmak¹ 1. *isim* Küçük su birikintisi, gölcük. 2. Bataklık.

azmak² 1. *nsz* Taşkınlıkta ileri gitmek. 2. Deniz, ırmak vb. kabarmak, taşmak. 3. Yara, hastalık etkili, tehlikeli duruma gelmek. 4. Cinsel duyguları artmak. 5. Çamaşır artık ağartılamaz duruma gelmek. 6. Hayvanlar iki ayrı ırktan doğmak.

айнаджия *разг.* Който хитрува, за да не работи; ленивец.

аунаси 1. *isim* Ayna yapan veya satan kimse. 2. Hileci, işine hile karıştıran kimse.

акатма *ж. диал.* Вид турска палачинка, суха, с шупли.

akitma 1. *isim* Akitmak işi, isale. 2. Hayvanların, özellikle atların alınlarında bulunan ve burunlarına doğru uzanan beyaz leke. 3. Un, süt, yağ, yumurta, şeker veya pekmezele yoğrularak cıvık bir duruma getirilen hamurun kızgın sac üzerinde pişirilmesiyle yapılan bir tatlı türü. 4. Enli bilezik.

акинджи *м. остар.* Нападател, разбойник, грабител.

акинси 1. *isim, tarih* Düşman ülkesine akın yapan savaşçı. 2. *spor* İleri uç oyuncusu.

акънтия *диал.* Разсипия, провал; н а а к ъ н т и я – на провала.

akıntı 1. *isim* Akma işi. 2. Havanın veya suyun herhangi bir yöne doğru yer değiştirmesi, akım, cereyan. 3. Eğiklik, eğim, meyil. 4. Çam türü ağaçlarda bulunan reçinenin eriyerek akması olayı. 5. Sıvı yapıştırıcıların ağaç yüzeylerine gereğinden çok sürülmesi ile oluşan durum.

апартамент *м.* Отделно, самостоятелно жилище в голяма къща, блок, хотел.

apartman *isim* Birkaç katlı ve her katında bir veya birkaç daire bulunan yapı.

арабия *разг.* Човек с широка душа, добряк, шедър, отпуснат.

араби *мн. ч.* арабин

Arabi 1. *özel, isim* Arapça. 2. *özel, sıfat* Araplarla ilgili, Araplara özgü olan.

аретлик *м. диал.* Приятел, побратим.

ahretlik 1. *isim* Ahret kardeşi olan kadınlardan her biri. 2. *sıfat* Öbür dünyada karşılığı görüleceğine inanarak yapılan (iş veya iyilik). 3. Besleme kız, beslek.

армаган *м. разг.* Подарък от човек, който се прибира от чужбина.

армаған 1. *isim* Birini sevindirmek, mutlu etmek, onurlandırmak, kutlamak için veya anı olarak verilen şey, hediye, dürrü. 2. Ödül. 3. Bir bilim adamının emek verdiği dalda onu anmak için hazırlanan bilimsel eser. 4. Bağış, ihsan.

ачигъоз *разг.* Отворен, събуден.

ачи́кгѝз *sıfat* Uyanık davranarak çıkar sağlayan, imkânlardan kurnazca yararlanmasını bilen, cingöz, uyanık, kurnaz (kimse).

ачик *разг.* Открит, явен; открито, явно.

а́чик **1.** *sıfat* Açılmış, kapalı olmayan, kapalı karşıtı. **2.** Engelsiz, serbest. **3.** Örtüsüz, çıplak. **4.** Boş. **5.** Görevlisi olmayan, boş (iş, görev), münhal. **6.** Aralığı çok. **7.** Çalışır durumda olan. **8.** Kolay anlaşılır, vazih. **9.** Gizliliği olmayan, olduğu gibi görünen. **10.** Her türlü düşünceyi hoşgörüyü karşılayabilen, etkisinde kalabilen. **11.** Rengi koyu olmayan, koyu karşıtı. **12.** Sevişme sahnelerini bütün çıplaklığıyla anlatan (kitap, resim, film vb.). **13.** *zarf* Belirgin bir biçimde. **14.** *isim* Bir gereksinimin karşılanamaması durumu. **15.** *isim* Belli bir yerin biraz uzağı. **16.** *isim* Denizin kıydan uzakça olan yeri.

ачиклък *м. диал.* Открито, голо място.

а́чиклѝк **1.** *isim* Açık olma durumu, aleniyet. **2.** Uzaklık, mesafe. **3.** Bitki örtüsü olmayan, çıplak yer. **4.** Boş ve geniş yer, meydanlık. **5.** Gerçeği olduğu gibi yansıtma durumu. **6.** *edebiyat* Bir söz veya yazıda maksadın açık olması özelliği, duruluk, vuzuh. **7.** *fizik* Dürbün, fotoğraf makinesi vb. optik araçlarda ağız çarısı, ışığın girebildiği delik.

аши́к **1.** Кокалче от коляно на човешки крак или от заден животински крак. **2.** Такова кокалче от агнешки крак за игра.

аши́к **1.** *isim, anatomi* Aşık kemiği. **2.** *mimarlık* Aşırma.

ачик *разг.* Открит, явен; открито, явно.

Б

баглама *ж. диал.* Резе на вата или прозорец.

ба́глама **1.** *isim* Bağlamak işi. **2.** Üç çift telli olan ve mızrapla çalınan bir saz. **3.** Yapılarda duvarları birbirine bağlayan kiriş, putrel vb. **4.** *dil bilgisi* Ulama.

бакал *м. разг.* Търговец на стоки за домакински нужди.

баккал **1.** *isim* Yiyecek, içecek vb. maddeleri perakende olarak satan kimse. **2.** Bu maddelerin satıldığı dükkân.

бакия *ж. прост.* **1.** Изоставен дълг, неплатена част от данък. **2.** *разш.* Изоставена, недовършена работа.

баки **1.** *sıfat* Sürekli. **2.** Bir şeyden artan (miktar). **3.** Öteki.

бандерол *м.* **1.** Обгербвана книжна ивица по кутии с цигари, кибрит и др. като знак за платен акциз. **2.** Пощенска пратка, обикн. пакет с книги, вестници и под., превързан накръст.

bandrol **1.** *isim* Denetim pulu. **2.** Bayrak direğinin tepesine süs olarak konulan uzun, kumaş şerit.

бастисвам *разг. грубо* **1.** Досажда ми, дотяга ми, омръзва ми. **2.** Унищожавам.

basmak 1. -e Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak. **2.** Küçük çocuklar ayakta durabilmek. **3.** Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek. **4.** -i, -e Sıkıştırarak yerleştirmek. **5.** -i Bası işi yapmak, tabetmek. **6.** -i, nsz Örtmek, bürümek, kaplamak. **7.** -i, -e Bir şey üzerinde kalıp, mühür vb.yle iz yapmak. **8.** -i Baskın yapmak. **9.** Bir kimse bir yaşa girmek. **10.** -i, nsz Duman, sis vb. çevreyi kaplamak, çökmek. **11.** -i, nsz Basınç yaparak sıvı ve gazları itmek. **12.** nsz Kümes hayvanları kuluçkaya yatmak. **13.** -i Uygunsuz vaziyette yakalamak. **14.** nsz Bir şeyin etkisinde kalıp eziklik, üzüntü ve ağırlık duymak.

бостанджия м. и бостанджийка ж. Човек който обработва или продава бостан.

bostancı 1. isim Bostan işleriyle uğraşan kimse. **2. tarih** Osmanlılarda sarayın korunmasına ve şehrin güvenliğine bakmakla görevli olan erlerden her biri.

бюлюк м. остар. 1. Стадо. **2. прен.** Множество, дружина, куп, тълпа.

bölük 1. isim Bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım. **2.** Saç örgüsü. **3.** Hizip. **4. askerlik** Takımlardan oluşan, üçü veya dördü bir tabur oluşturan ve öbür birliklerin temeli sayılan birlik. **5. matematik** On kuralına göre yazılan bir tam sayının, sağdan sola doğru üçer üçer ayrılan basamaklarından her bir üçlü takımı.

Г

гемия ж. разг. Неголям кораб с платна.

gemi isim, denizcilik Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt, sefine.

гемиджия ж. 1. Моряк от неголям кораб с платна, гемия. **2. жарг.** Човек, който постоянно постоянно е в лошо настроение, отчаян, песимист.

gemici isim Gemide çalışan veya gemi işleten kimse.

гюведжар (гювечар) м. жарг. нов. грубо Човек, който получава наготово нещо, без да влага труд или средства.

güveç 1. isim İçinde yemek pişirilen toprak kap. **2.** Bu kapta pişirilen yemek.

Д

даврандисвам се нсв. Съвземам се, въздигам се.

davranmak 1. nsz Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak. **2.** -e Bir şeye el atmak, girişmek. **3.** -e Bir işi yapmaya hazır olmak, hazırlanmak.

доган м. Сокол.

doğan¹ isim, hayvan bilimi Kartalgillerden, sırtı kül rengi ve enine çizgili, küçük kuş, fare vb. ile beslenen ve alıştırlarak kuş avında kullanılan yırtıcı bir kuş (Falco peregrinus).

doğan² (doğmak) **1.** *nsz* Dünyaya gelmek. **2.** Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek. **3.** -e Düşünce, hayal vb. zihinde birdenbire oluşmak. **4.** Ortaya çıkmak, sonucu olmak.

дограма ж. **1.** Съвкупност от дървените части на постройка. **2.** Алуминиеви или дървени рамки на прозорци.

doğrama 1. *isim* Doğramak işi. **2.** *mimarlık* Bir yapının kapı, pencere, dolap, raf vb. ağaç, metal veya plastik bölmeleri.

дюшек м. Дебела долна постелка за легло, напълнена с вълна, памук, дреб, пух и под., използвана за спане, обикн. върху пружина.

döşek 1. *isim* Yatak. **2.** Gemi gövdesinde, su basıncı, çarpma, karaya oturma vb. durumlarda darbeleri karşılayabilecek, yük ve makinelerin ağırlığına dayanabilecek dirençteki yapı gereci. **3.** Dövmek üzere harman yerine serilen ekin sapları.

дюшекчи мн. жарг. нов. Играчите във футболния клуб 'Атлетико Мадрид'.

döşekçi isim Döşek yapan kimse.

З

зехтин м. Маслиново масло.

zeytin 1. *isim, bitki bilimi* Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve гюмюш реnginde, uzun ömürlü bir ağaç (*Olea europaea*). **2.** *bitki bilimi* Bu ağacın taze yken yeşil, sonradan kararan, yüksek besin değeri taşıyan yağlı meyvesi. **3.** *sıfat* Bu ağaçtan yapılmış, bu ağaçla kaplanmış.

К

калайджия м. Занаятчия, който калайдисва съдове.

kalaycı 1. *isim* Kap kalaylayan kimse. **2.** *sıfat* Üstünkörü iş yapan, sahtekâr.

кандисвам 1. *разг.* Съгласявам се, скланям. **2.** *диал.* Омръзва ми.

kanmak 1. -e Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna inanmak. **2.** Tatlı sözlere aldanmak. **3.** Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak. **4.** Yetinmek, iktifa etmek.

кандърдисвам гл. Убеждавам, продумвам.

кандърма ж. Увещание, придумване, кандърдисване.

kandırmaq 1. -i Kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek. **2.** Aldatmak. **3.** İçme, yeme isteğini karşılamak.

каяфет м. остар. Вид, изглед, състояние на човек.

kıyafet 1. *isim* Giysi. **2.** Resmî giysi. ses değişmesi.

кардаш *м. разг.* Близък другар.

kardeş 1. *isim* Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı. **2.** Yaşça küçük olan çocuk. **3. ünlem** Adı bilinmeyen kimselere söylenen bir seslenme sözü. **4.** Aralarında değer verilen ortak bir bağ bulunanlardan her biri.

каршилък *м. диал.* Огниво на кремъклия пушка.

karşılık 1. *isim* Bir davranışın karşı tarafta uyandırdığı, gerektirdiği başka davranış, mukabele. **2.** Bir dildeki bir sözü başka bir dilde aynı anlamda karşılayan söz. **3.** Cevap, yanıt. **4.** Bir şey alınırken karşı tarafa verilen başka şey, bedel. **5.** Bir iş için ayrılmış para, ödenek, tahsisat.

кауш *м. остар.* Затвор; полицейски участък.

koğuş 1. *isim* Kışla, okul, tutukevi, hastane vb. kalabalık yerlerde, içinde birçok kimsenin yattığı veya barındığı büyük oda. **2. tarih** Osmanlı Devleti'nde devşirilen çocuklara acemi ocağında eğitim ve öğretimin verildiği, birbirini izleyen yedi oda.

кираджия *м.* **1.** Наемател на стая, къща, дюкян. **2.** Превозвач на стоки.

kirası *isim* Bir şeyi, bir yeri kira ile tutan kimse, müstecir.

креват *ж.* Подвижно дървено или желязно легло.

kрават *isim* Bir ucu ince, diğer ucu daha geniş, gömlek yakasının altından geçirilerek önde üçgen biçiminde bağlanan, özel kumaştan yapılan giysi aksesuarı, boyun bağı.

курдисвам *разг. неодобр.* **1.** Натъкмявам, нагласявам, разполагам се. **2.** Навивам часовник.

kurmak 1. *-i* Bir şeyi oluşturan parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, monte etmek. **2.** Hazırlamak. **3.** Yaylı, zembereklı şeylerde yayı veya zembereği germek. **4.** Gereken şartları hazırlayıp kendi kendine olmaya bırakmak. **5.** Etkisi ve önemi geniş şeyler meydana getirmek, tesis etmek. **6.** Yapmak, inşa etmek. **7.** Yapmak, oluşturmak. **8. ticaret** Ortaklık sağlamak. **9.** Belli bir işte beraber çalışacak kimseleri belirlemek. **10.** Bir araya getirmek, toplamak. **11.** Düşünmek. **12.** Aklına koymak. **13.** Zihinde büyütme. **14.** Sağlamak, oluşturmak. **15.** Bir kimseyi dedikodu veya telkinlerle başkasına karşı öfkeliendirmek.

къорав *прил. разг.* Човек, който не вижда, сляп човек.

къоравото *нареч. винаги членувано. разг.* Ситуация на неочаквана печалба, придобивка.

kör 1. *sıfat* Görme engelli. **2.** Keskinliği yeterli olmayan. **3.** Az aydınlık veren. **4.** Kötü. **5.** Arkası tıkalı olan veya işlek olmayan. **6.** Olguları sezme ve kavrama yetisi, dikkati olmayan. **7.** Duyarlığını yitirmiş.

къошка *ж. остар.* Издадена част на къща; лека дървена кръгла или четвъртита постройка в градина или др.; павилион.

köşk *isim* Bahçe içinde yapılmış süslü ev, kasır.

кюфте *ср.* **1.** Мляно месо, объркано с подправки, оформено като питка и изпържено. **2.** Нисък и дебел човек.

köfte *isim* Genellikle çekilmiş etten, bazen de tavuk, balık veya patatesten yapılan, türlü biçimlerde pişirilen yemek.

M

мадан *м.* Съоразение за обработка на желязна руда, стара железодобивна пещ.

maden **1.** *isim, jeoloji* Yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral. **2.** *sifat* Bu mineralden yapılmış. **3.** Maden ocağı veya maden işletmesi. **4.** Çok değerli şeyleri kapsayan kaynak. **5.** Uyuşturucu, esrar, eroin. **6.** Kolay ve iyi kazanç sağlayan iş veya parası elinden kolaylıkla alınan kimse. **7.** *kimya* Metal.

мандало *ж.* Залючалка на врата, голямо резе, което държи вратата затворена.

mandal¹ **1.** *isim* Kapı, pencere vb. şeyleri kapalı tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça. **2.** *isim* İpe serilen çamaşırı tutturmak için kullanılan yaylı kıskaç. **3.** *isim* Ut, kanun, keman vb. çalgıların tellerini geren düğme.

mandal² *isim* Evlek.

mandal³ *isim* Sofra bezi.

махмурлия *м. разг. ирон.* Човек който не е достатъчно изтрезнял сутринта след пиене.

mahmurlu **1.** *sifat* Sarhoşluğun sebep olduğu sersemlik içinde olan. **2.** *sifat* Uykudan sonra üzerinde sersemlik, ağırlık bulunan. **3.** *sifat* Süzgün, dalgın bakışlı (göz); baygın.

мющерия *м. разг.* Клиент, купувач.

müşteri¹ **1.** *isim* Hizmet, mal vb. alan ve karşılığında ücret ödeyen kimse. **2.** Alıcı.

müşteri² *özel, isim, gök bilimi* Jüpiter.

N

налъм *м.* **1.** Дървен чехъл с кожена каишка **2.** *жарг.обидно* Прост, глупав човек.

налн *isim* Takunya.

O

орда *ж.* **1.** *ист.* Съюз на няколко монголско-тюркски- номадски племена. **2.** Татарска войска в древна Русия. **3.** *прен.* Безредна тълпа; сбирщина, въоразена банда, която граби, безчинства, убива.

orada *zamir* Anlatana veya söyleyene uzakta olan yer; ora/orası.

ordu **1.** *isim* Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü; askeriye, leşker. **2.** *isim* Bu topluluğun başlıca bölümlerinden her biri. **3.** *isim* Amaç, nitelik vb. yönlerden benzeyen insanların bütünü. **4.** *isim* Çok sayıda insan, kalabalık.

Ordu *isim* Karadeniz kıyısında bir şehir.

II

пастърма Осолено и изсушено месо, което се ядеобикновено слабо запечено, сготвено или без никакви манипулации.

pastırma *isim* Tuz, çemen, kırmızıbiber karışımının et üzerine sürülerek güneşte veya iste kurutulması yoluyla yapılan yiyecek.

C

саздърма *ж.* Консервирано свинско месо.

sızdırма *isim* Sızdırmak işi.

сайвант *м. нар.* Сушина, подслон, навес.

sayvan **1.** *isim* Güneşten, yağmurdan korunmak için veya süs olarak bir şeyin üzerine çekilen dam saçağı gibi düz veya eğimli örtü. **2.** Evlere bitişik, önü açık, direkler üzerine oturtulmuş, üzeri örtülü yer. **3.** *anatomi* Kulak kepeci.

сарахош *м. диал. обидно* Пияница, лъжец; нечист, несериозен човек.

sarhoş **1.** *sıfat* Alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan (kimse), esrik, mest, sermest, başı dumanlı, kafası bulutlu, kafası iyi, kafası dumanlı, kafası kıyak. **2.** Bir şeyden çok fazla mutluluk duyan. **3.** *zarf* Hoşa giden bir etki ile kendinden geçmiş olarak, esrik.

сербезлък *м. прост.* Смелост, Дързост.

serbestlik **1.** *isim* Serbest olma durumu. **2.** *ekonomi* İthalatı serbest bırakma, ithalata konulmuş miktar sınırlamalarını kaldırma, liberalizm, liberasyon.

T

темерут *разг.* Навъсен, мрачен, мълчалив и opak човек.

temerrüt **1.** *isim* Dikkafalılık, kafa tutma, direnme. **2.** *ekonomi, hukuk* Ek faiz ödememe durumu. **3.** *ekonomi, hukuk* Herhangi bir sebebe dayanmaksızın borcu ödememekte direnme, direnim.

У

уйдурдисвам *Разг.* **1.** Правя да пасне, да прилегне; натъкмявам, приспособявам. **2.** Натъкмявам, нагласявам нещо.

uydurmak **1.** *-i, -e* Uymasını sağlamak. **2.** *-i* Hayal gücünden yararlanarak gerçek dışı bir şey söylemek, yakıştırmak. **3.** *-i* Elde etmek, sağlamak, bulmak. **4.** *-i* Cinsel birleşmede bulunmak, becermek.

Х

хаир *м. прост.* Добро, благополучие.

hayır¹ **1.** *edat* "Yok, öyle değil, olmaz" anlamlarında onamama, inkâr bildiren bir söz. **2.** Olumsuz cümlelerde anlamı pekiştiren bir söz.

hayır² **1.** *isim* İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım. **2.** *sıfat* İyi, hayırlı, yararlı, faydalı.

халал *нареч.* (араб.). В съчет. халал да ти е (разг.) — от сърце, без съжаление (за нещо дадено или подарено).

helal **1.** *sıfat, din b.* Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı. **2.** Kurallara, geleneklere uygun. **3.** *zarf* Kurallara, geleneklere uygun olarak. **4.** *isim* Nikâhlı eş.

хастар *м.* (тур.). Подплата на дреха.

astar **1.** *isim* Giyecek, perde, çanta, ayakkabı vb. şeylerde, kumaşın veya derinin iç tarafına geçirilen ince kat. **2.** *isim* Sıvanacak, boyanacak yerlere boyadan önce sürülen kat. **3.** *isim* Gemicilikte bir şeyi sağlamlaştırmak için kullanılan bez, halat, ağaç vb.

хаталък *мн. -ци, м.* (араб.-тур.). *Остар.* Грешка, пакост, щета.

hatalı *sıfat* Hatası olan, yanlışlığı bulunan.

Ч

чалга *ж.* Вид музика в България.

çalgi **1.** *isim, müzik* Müzik yapmak amacıyla kullanılan her türlü ses verebilen alet; çalgı aleti, saz (II), enstrüman. **2.** *isim* Çalgı çalma. **3.** *isim* Müzik topluluğu.

чеверме *ср.* Чеверме е название за печено овче или козе месо на жар или в предварително загрята пещ, приготвено по специален начин.

everme *isim* Evlendirme.

çevirme **1.** *isim* Çevirmek işi; tedvir. **2.** *isim* Kuzu, oğlak vb. hayvanların şişte, kor üzerinde çevrilerek pişirilmiş. **3.** *sıfat* Çevrilmiş, tercüme edilmiş. **4.** *isim, ağızlardan* Dikenlerden, ağaç dallarından yapılmış duvar. **5.** *isim, askerlik* Uzaktan dolaşıp düşmanın yan gerilerine düşerek onu istemediği bir

durumda dövüşmek zorunda bırakma; sarma, muhasara. **6. isim, müzik** Bir müzik parçasındaki aralığın veya bir cümle parçasının tiz sesini pese, pes sesini tize dönüştürmek işi.

чело¹ *ср.* Горна лицева част на човешкия череп, между очите и косата.

чело² *ср.* Четириструнен лъков инструмент; виолончело.

cello *isim, müzik* Viyolonsel.

чибук *мн.* -ци, *м.* (перс.). *Остар.* Дълго дървено цигаре.

çubuk 1. *isim* Körpe dal. **2. isim** Değnek biçiminde ince, uzun ve sert olan şey. **3. isim** Tütün içmek için kullanılan uzun ağızlık. **4. isim** Kumaşta düz çizgi. **5. isim, denizcilik** Ana direkler üzerine sürülen ikinci ve üçüncü direk parçası.

çabuk 1. *sıfat* Hızlı olan, yavaş karşıtı. **2. zarf** Alışıldan veya gösterilenden daha kısa bir zamanda; tez (I), yavaş karşıtı. **3. ünlem** "Acele et, oyalanma" anlamlarında bir seslenme sözü.

чоп¹, чопът, чопа, *мн.* няма, *м.* (тур.). Козина, косми или кълчища, които се слагат в хоросан за мазане на тавани.

чоп², чопът, чопа, *мн.* няма, *м.* (тур.). *Диал.* Жребие. *Хвърлям чоп.*

çör 1. *isim* Saman inceliğinde herhangi bir sap, dal veya tahta parçası. **2. isim** Yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin hepsi; gübür.

чорбаджия и **чорбаджи 1.** Богат, заможен човек, собственик на много имоти и пари, богаташ. **2. нар.** Който има постоянни или временни работници; стопанни домакин, работодател.

çorbacı 1. *isim* Çorba pişirip satan kimse. **2. denizcilik** Tayfaların gemi sahibine verdikleri ad. **3. tarih** Taşrada halkın Hristiyan ileri gelenlerine verdiği unvan. **4. tarih** Yeniçerilerde bir birlik komutanı.

Ю

юз1 *остар.* Буквопечатащ телеграфен апарат.

юз2 *остар.* 1. Мярка за течности = 100драма. 2. Шишенце, чаша или друг малък съд, който побира една четвърт ока.,

yüz¹ **1. isim** Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı. **2. isim** Bu sayıyı gösteren 100 ve C rakamlarının adı. **3. sıfat** On kere on, doksan dokuzdan bir artık. **4. isim** Kere, kat vb. kelimeler ile birlikte kullanılarak yapılan işin çokluğunu abartılı bir biçimde anlatan söz

yüz² **1. isim** Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm; beniz, duluk, didar, sima, çehre, surat, suret, vecih, faça, bet (I). **2. isim** Yüzey. **3. isim** Kesici araçlarda ağız. **4. isim** Bir kumaşın dikiş sırasında dışa getirilen gösterişli bölümü. **5. isim** Bir şeyin görünen bölümünde kullanılan kumaş. **6. isim** Birinin görülegelen veya umulan hoşgörüllüğüne güvenilerek gösterilen cüret. **7. isim** Taraf. **8. isim** Bir yapının dışa bakan düşey yüzeylerinin her biri. **9. isim, mecaz** Utanma.

юмрук мн. -ци, м. (тур.).**1.** Пестник, пестница. **2.** *Прен.* Насилие, терор.

yumru1. isim Yuvarlak, şişkin şey. **2.** isim Sap, kök veya dallarda bulunan, yedek besin taşıyan şişkin madde. **3.** isim, tıp Genellikle derinin içine gömülü, yuvarlak ve sert oluşum; nod. **4.** sıfat Şişkin, kabarık, yuvarlak biçimli.

юруш м. (тур.). *Диал.* **1.** Нападение, атака, пристъп. **2.** Като междум. *Юруш! — напред! нападай!*

yürüyüş 1. isim Yürüme işi. **2.** isim Spor amacıyla yapılan yürüme. **3.** isim Bir olayı protesto etmek, bir konuya dikkati çekmek amacıyla topluca yürüme. **4.** isim, askerlik Birliklerin bir yerden başka bir yere gitmesi.

Я

ябанджия (перс.). *Диал.* Човек, дошъл от друго селище, от друга област или страна; чужденец, странник.

yabancı 1. sıfat Başka bir milletten olan, başka devlet uyruğunda olan (kimse); bigâne, ecnebi. **2.** sıfat Başka bir milletle ilgili olan. **3.** sıfat Aileden, çevreden olmayan (kimse veya şey); el (II), namahrem. **4.** sıfat Tanınmayan, bilinmeyen; yad, yadırgı. **5.** sıfat Aynı türden, aynı çeşitten olmayan. **6.** sıfat Bir konuda bilgisi, deneyimi olmayan. **7.** sıfat Belli bir yere veya kimseye özgü olmayan.

Sonuç

Bulgarcada telaffuzları yakın fakat anlam olarak farklı sözcüklerin bulunması bu dili kullanan ve öğrenen kişiler için zorluklar oluşturmaktadır. Dil öğretiminde paronimlerin doğru kullanılması ve bilinmeleri eğitim açısından önemli bir konudur. Paronimlerin hatalı kullanımından anlatım bozukları ve yanlış anlaşılmalara sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla bu sözcüklerin anlam ve kullanım farklılıklarına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Bulgarcadaki Türkçe sözcüklerin doğal bir gelişim süreci nedeniyle farklı anlamlar yüklenmiştir. Bu sözcükler birçok farklı alanda bulunmaktadır. Dil, tarih, edebiyat, sözlük, çeviri, dil öğretimi gibi birçok konuda büyük bir öneme sahiptir. Bulgar ve Türk dilbiliminde paronim sözcükleri karşılaştırmalı açıdan şimdiye kadar incelenmemişlerdir. Dolayısıyla teorik açıdan bu konunun daha fazla irdelenmesi gerekmektedir. Yukarıda hazırlanan sözlükle alana katkı sağlanması hedeflenmiştir. Bu çalışma kısmi olmakla birlikte hazırlanan sözlük genişletilebilir ve daha çok kişinin faydalanabilmesi için ayrı bir çalışma olarak sunulabilir. Bu tür sözlüklerin hazırlanması Bulgarcadaki Türkçe sözcüklerin anlam gelişmelerini gözlemlemek için de faydalı olacaktır. Ayrıca Türkçe için bu türden çalışmaların yapılması paronimleri tanımak ve doğru kullanmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Acaroğlu, M. Türker (2016). Türkçeden Bulgarcaya Geçen Kelimeler Sözlüğü. Trakya Üniversitesi Yayınevi. Edirne.
- Andreychin, L. et al. (1954). Savremenena balgarski ezik - Uchebnik za parvi kurs na uchitelskite instituti. Narodna prosveta. Sofiya.
- Andreychin, L. et al. (2008), Balgarski talkoven rechnik. Nauka i izkustvo. Sofiya.
- Belchikov, Yu. A, i M. S. Panyusheva (1969). Trudnyye sluchai upotrebleniya odnokorenykh slov russkogo yazyka. Sov. entsiklopediya. Moskva. <https://archive.org/details/B-001-034-856-ALL/page/n3/mode/2up> (erişim tarihi: 10.05.2023)
- Boyadzhiev, T. (2011). Balgarska leksikologiya. Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski". Sofiya.
- Georgieva, Ts. (2021). Heteronimi i sinonimi v balgarskoto ezikoznanie. BAN. https://ibl.bas.bg/wp-content/uploads/2021/06/16_Georgieva_Sbornik_tom_1.pdf (erişim tarihi: 08.08.2023)
- Hacı, S. (2013). "Bulgarca-Türkçe Sesteş Sözcükler", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bulgar Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Imer, K., & Kocaman, A., & Özsoy, A. S. (2011). Dilbilim Sözlüğü. Bođaziçi Üniversitesi Yayınevi. İstanbul.
- Institut za balgarski ezik. (2023, Haz 15) Bulgarian National Corpus. <http://search.dcl.bas.bg/>
- Institut za balgarski ezik. (2023, Haz 15). Rechnik na balgarskiya ezik. <http://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/>
- Kalyuta, A.(2004). Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü. Multilingual. İstanbul.
- Karaağaç, G. (2022). Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.
- Karasu, A. (2016). "Günümüz Bulgar Yazılı Basınında Türkçe Sözcüklerin Yeri ve Önemi", Dil ve Edebiyat Araştırmaları, Güz, (2016); (14) 17-38.
- Kolesnikov, N. P. (1974). Slovar paronimov. Izdatel'stvo Tbilisskogo universiteta. Tbilisi.
- Krasteva, V. (2003). Talkoven rechnik na turtsizmite v balgarskiya ezik. Sofiya.
- Ludger, J. (2007). Aristotle's Categories, Topoi. 26, s. 153-158. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11245-006-9009-1> (erişim tarihi: 10.05.2023).
- Niami, E. (2020). Rechnik na paronimite vo makedonskiot jazik. Mi-An. Skopje.
- Polat, S. (2022). Rusçada benzer sözcükler: Paronimler. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (31), 1605-1621. DOI: 10.29000/rumelide.1222383.
- Resulov, A. (1995). "Akraba Diller ve "Yalancı Eř Değerler" Sorunu". Türk Dili 1995/II: 916-924.
- Robert, P. (1962). Dictionnaire alphabetique et analogique de la langue française. Société du Nouveau Littre. Paris.
- Rozental, D. 3. i M. A. Telenkova (1972). Spravochnik lingvističeskikh terminov. Posobiye dlya uchitelya. Prosveshcheniye. Moskva.
- Rusinov, R., & Vasileva-Radoslavova S. (1984). Paronimi v balgarskiya ezik. Darzhavno izdatelstvo "Narodna prosveta". Sofiya.
- Sultanzade, V. (2009). Turkish- Azerbaijani Dictionary of Interlingual Homonyms and Paronyms. LINCOM Studies in Asian Linguistics.
- Türk Dil Kurumu. (2023, Haz 15). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. www.sozluk.gov.tr
- Vardar, B. et al. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü". Multilingual. İstanbul.
- Vasileva, S. (1988). Rechnik na blizkozvuchashtite dumii (paronimite) v balgarskiya ezik. D-r Petar Beron. Sofiya.

Vishnyakova, O. V. (1974). Paronimy v russkom yazyke. Vysshaya shkola. Moskva.

Vishnyakova, O. V. (1984). Slovar paronimov russkogo yazyka. Ruskiy yazyk. Moskva.

Yavuzarslan, P. (2010). "Yayın Değerlendirme "Sultanzade, Vügar (2009). Turkish- Azerbaijani Dictionary of Interlingual Homonyms and Paronyms.LINCOM Studies in Asian Linguistics. 184 pp."". *Bilig*. Sayı 52: s. 231-242.

Yazıcı Ersoy, H. (2012). Başkurt Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde Yalancı Eş Değerler. Gazi Kitabevi. Ankara.

Yotov, P. (2023, May 24) Latin to Cyrillic online converter. www.2cyr.com

Zhelezarova, R. (2016). Lingvistichni problemi i greshki v prevoda ot slavyanski ezitsi na balgarski. Sofiya: IK „Siluet“.

--(2023, Ağu 20). Rechnik na balgarskiya ezik. www.rechnik.chitanka.info